

El valor de la natura La Norma Granada

Treballs

Antoni Arrizabalaga Blanch

Biòleg i conservador del Museu
de Granollers - Ciències Naturals

En el dret de gaudir d'uns recursos ambientals cada vegada més preciosos, se'ns fa palesa encara més la necessitat de tipificar aquests drets pel que pot suposar la seva vulneració i, en el cas més extrem, el seu anorreament com a conseqüència de la destrucció de l'objecte generador del propi dret: una bèstia, una planta, un paisatge, un riu, etc. Cal tenir en compte, a més, que la manca de definició en tots aquests aspectes condueix a una gran indefensió del ciutadà. La inhibició dels ens competents de valorar els danys ens porta a la més gran de les injustícies. La recerca de resposta quan han estat vulnerats els nostres drets ambientals es fa difícil, si no impossible, dins d'aquest context tan difús. I qui infligeix danys al medi ambient es troba legitimat

per falta d'aquesta resposta administrativa i penal. El resultat és que hom ha de demanar «si us plau» que se li reconeguin aquests drets ambientals bàsics i hom pot anar amb el cap ben alt malmetent l'ambient en nom de falses invocacions a l'economia i al progrés. Així, dins del camp del dret ambiental, es fa evident aquesta necessitat de crear les bases reguladores que donin resposta als drets dels ciutadans quan aquests presenten i formulen queixes. També per tot això, l'inventari dels béns patrimonials naturals, la tipificació dels danys ocasionats i, en darrer lloc —i no menys important—, la valoració d'aquests perjudicis en pessetes corrents és una necessitat urgent per tal que les administracions resolguin aquests casos sense complexos.

En aquest context, la norma Granada (1990) pretén definir el valor ambiental i social dels arbres ornamentals dins d'un context urbà i periurbà. Aquesta norma permet, així, exigir no tan sols responsabilitats morals sinó econòmiques a aquells qui destrueixen una part d'aquest patrimoni natural.

Ens centrem en l'anàlisi dels problemes generats en la conservació dels elements vegetals més significatius del nostre entorn urbà, principalment arbres i arbredes singulars, centenaris o monumentals; i posem un relleu especial en la necessitat d'utilitzar la legislació que en aquest moment ens permet protegir des dels ajuntaments i els consells comarcals els arbres més valuosos del nostre paisatge urbà: les lleis de protecció dels arbres d'interès local i comarcal i de les arbredes d'interès local i comarcal.

EL MARC LEGAL

Actualment, la creació i el manteniment d'espais verds dins del tram urbà i periurbà estan plenament assumits socialment. Aquests espais, més o menys grans, més o menys artificialitzats o, en contraposició, més o menys naturals, requereixen una dedicació pressupostària cada vegada més gran amb relació a l'increment de la seva demanda, a l'increment de la seva rendibilitat social.

En conseqüència, la protecció i l'aprofitament dels elements naturals ja existents en el territori és una mesura no sols d'estalvi, sinó que incorpora un valor afe-

git, ja que fa que hi intervinguin nous valors. D'una banda, valors històrics d'aquests elements naturals com a resultat del seu valor social i natural derivat de llur evolució comuna, i particularment derivats de les característiques pròpies del mateix element, que pot ser molt més desenvolupat; són estèticament i biològicament més potents.

Així, en el cas dels arbres, hi ha diverses lleis que en permeten la protecció durant les actuacions que els poguessin dur al seu deteriorament o a la seva destrucció. A Catalunya comptem amb una llei d'arbres monumentals molt coneguda (Decret 214/87 de 9 de juny, DOGC 857, 29-06-87 i les ordres de 20-10-87, DOGC 910, 4-11-87; i de 30-08-88, DOGC 1042, 12-09-88). Aquest decret ens permet protegir a nivell nacional aquells arbres que per les seves característiques de port, edat i història tenen un valor social i natural reconegut. A la nostra comarca, el castanyer gros de la Baga d'en Cuc i el boix de la sagrera de l'església de Montseny en són dos exemples prou coneguts, per citar-ne només alguns.

Però tenim una altra legislació menys coneguda i molt més útil per al ciutadà d'apeu i per a les administracions locals: les lleis de protecció d'arbres d'interès local i comarcal i d'arbredes d'interès local i comarcal (Decret 47/88 d'11 de juny, DOGC 961, 04-03-88; Decret 120/89 de 17 d'abril, DOGC 1150, 02-06-89). Aquestes lleis ens permeten protegir elements no tan rellevants com ara els arbres monumentals, però sí prou importants dins de l'àmbit municipal.

Albareda de can Gili.

Fotografia: Toni Arrizabalaga/MDG-CCNN.

En aquestes lleis es tracta de protegir els arbres i les arbredes d'interès local i comarcal tenint en compte que la competència per a fer-ho és dels consells comarcals i dels mateixos ajuntaments, per iniciativa pròpia o a petició ciutadana i de la propietat. D'aquesta manera, arbres com ara el lledoner del carrer Jaume Corbera, a Granollers, poden ser catalogats, protegits i en darrer terme reconeguts per una administració superior: la Generalitat de Catalunya. Les possibles infraccions de la llei que malmetessin l'arbre caldria denunciar-les als ajuntaments i a la mateixa Generalitat. Ciutats com per exemple Barcelona (1993) i pobles del Vallès com ara Cànoves, Castellcir, Martorelles, Sant Quirze i Vallromanes han fet ús d'aquesta legislació per tal de protegir el seu patrimoni arbori més significatiu.

LA NORMA GRANADA

Autors diversos, sobretot dins del camp de l'enginyeria forestal, han desenvolupat criteris per tal d'arribar a una valoració dels arbres a l'entorn urbà i periurbà. Aquesta valoració pot ajudar els ens municipals a discernir els conflictes d'interessos que es generen en reprogramar sòl o en tramitar llicències d'obres, quan aquestes activitats colisionen amb elements arboris de certa categoria.

Caldria tenir molt present que aquestes valoracions no pretenen reduir l'anàlisi a pures relacions mercantilistes, ja que no es tracta d'obtenir una compensació econòmica pel dany, i encara menys de contraposar el valor d'un arbre enfront del valor d'infraestructures o d'edificis. La finalitat darrera consisteix a valorar al més objectivament possible la conjunció de qualitats naturals i socials d'un arbre per tal d'assumir-ne la protecció com a valor inalienable, de la mateixa manera que ho fem amb els elements del patrimoni arquitectònic, arqueològic o artístic.

López Arce (1975) estableix un sistema per a aquesta valoració. Més tard, i amb l'aportació d'altres autors en la reunió nacional de l'Asociación Española de Parques y Jardines Públicos, celebrada a Granada el 1990, s'estableix un criteri general de valoració d'espècies ornamentals, autòctones i exòtiques.

Com ja hem dit abans, en cap cas no es tracta de reduir el valor dels arbres a paràmetres purament econòmics. De fet, tampoc

l'aplicació de la valoració de la norma Granada no ens dóna el valor d'un arbre: aquest, en definitiva, pren el valor que els ciutadans i els seus representants estiguin disposats a atorgar-li pel seu lligam històric, natural o, senzillament, sentimental.

Allò que sí fa la norma Granada és oferir-nos un marc de criteris objectius possibles atenent variables fàcilment reconeixibles i de fàcil consens.

CRITERIS DE VALORACIÓ DE LA NORMA GRANADA

Sense entrar gaire en detall, descriurem els criteris de valoració per als especímens anomenats «no substituïbles», que de fet són tots aquells arbres de més de 30 cm de diàmetre a un metre del nivell del sòl.

En primer lloc, es parteix d'un factor bàsic que és, en termes generals, el valor de mercat de l'espècie a la qual pertany l'especímen considerat. Aquí es consideren la velocitat de creixement i la longevitat per tal de corregir els valors màxims tenint en compte l'esperança de vida de l'individu. Aquests criteris bàsics permeten una valoració ràpida considerant solament dues variables: l'espècie més el diàmetre, en el cas dels planifolis, i l'alçada, en el cas de les coníferes. A partir d'aquests valors bàsics hi ha uns índexs correctors que valoren, d'una banda, característiques pròpies de l'individu i, de l'altra, característiques locals de l'indret on el trobem situat.

Els factors propis de l'individu valorat són la forma de la capçada comparada amb una capçada ideal màxima, l'estat sanitari de l'arbre i l'expectativa de vida útil, amb relació a valors tabulats per a cada espècie. Els factors locals que es consideren són: el seu valor estètic i funcional, dins d'un possible entorn molt artificialitzat, la seva representativitat o raresa en l'entorn local i la seva significació històrica o social; en definitiva, s'intenta quantificar la contribució de l'element natural a la millora ambiental i plàstica en el context urbà. També es tenen en compte altres factors extraordinaris que poden ajudar-nos a fer la valoració final, com ara la pertinença a un conjunt d'arbres, etc.

APLICACIÓ DE LA NORMA GRANADA A CASOS GRANOLLERINS I VALLESANS

Per tal d'exemplificar aquest article, desenvolupem l'aplicació d'aquesta norma a diferents exemples del nostre entorn local i comarcal. Aprofitem també la plataforma de la revista *Lauro* per a denunciar la destrucció d'arbres de gran port i centenaris a molts dels nostres municipis. Serveixi l'article com a proposta inicial de catalogació i declaració d'arbres d'interès local a Granollers i encoratgi tots els municipis del Vallès i el seu consell comarcal en la mateixa línia de treball.

ALZINA, *Quercus ilex*, urbanització la Tela

Aquesta alzina està situada al carrer de Murillo. Antigament era dins el solar de la Tela i, arran de la nova urbanització d'aquest sector, es va poder salvar aquest arbre per la seva situació propera al carrer. L'alzina ha crescut isolada; té un port simètric i una capçada arrodonida de poca altura. L'estat sanitari d'aquest arbre ha empitjorat des del moment de la urbanització recent, que l'ha convertit en un arbre de carrer, possiblement a causa de l'escapçament de l'aparell radicular durant les obres i de les alteracions produïdes al sòl.

Tot i que des d'un bon principi aquesta alzina ha estat respectada en el procés d'urbanització d'aquest sector de la ciutat, no s'ha deslliurat de rebre unes bones patacades al tronc principal, que ara presenta ferides múltiples, pèrdues d'escorça i el teixit llenyós al descobert.

LLEDONER, *Celtis australis*, carrer de Jaume Corbera

Un dels lledoners d'aquest barri és aquest que es troba al carrer d'en Jaume Corbera. Els lledoners —que han donat nom a aquest barri de Granollers—, han estat arbres propis del paisatge de les masies catalanes, ja que eren imprescindibles per a la construcció de forques i altres estris de pagès. És un magnífic exemplar amb una capçada simètrica que antigament havia estat podada, però que porta prou anys sense ser-ho, la qual cosa n'ha millorat molt l'aspecte.

Recentment s'ha urbanitzat el seu entorn. L'arbre s'ha encotillat amb una mena de torreta, però per les característiques d'aquesta espècie hom creu que això no afectarà la seva vitalitat.

Lledoner del carrer de Jaume Corbera, al barri que rep el nom d'aquest arbre. Té un perímetre de 242 cm. Es consideren: una capçada màxima (0,5), un estat sanitari normal (0,4) i una expectativa de vida bona (0,5). Pel que fa als índexs pel context, es consideren uns valors normals (0,15) per a tots, però s'hi afegeix un factor extraordinari que seria la seva relació amb el nom del barri, a més de tractar-se del millor exemplar urbà (0,25).
Fotografies: Toni Arrizabalaga/MDG-CCNN.

Alzina de la urbanització de la Tela. L'estat de salut d'aquest magnífic exemplar ha empitjorat preocupantment des que s'ha urbanitzat el seu voltant. Per a la seva valoració, de 178 cm de perímetre, es considera que presenta com a característiques pròpies una capçada bona. Malgrat que no està en la seva millor forma (0,4) i que presenta un estat sanitari deficient (0,2), té una expectativa de vida bona (0,4). Pel que fa als valors del seu context, s'han donat valors màxims a tots els paràmetres (0,25) tret dels factors extraordinaris (0,15), ja que considerem que no concorren en aquest cas.

Cedre de can Bassa, un dels arbres més alts del nostre municipi. La seva altura és de 27,2 m i el perímetre de 259 cm. S'han considerat els valors intrínsecs màxims (0,5), com també els extrínsecs (0,25), tot i que donem un valor normal per als factors extraordinaris (0,15). Fotografia: Toni Arrizabalaga/MDG-CCNN.

CONJUNT D'ALBES, *Populus alba*, I POLLANCRE, *P. nigra*, albarda de can Gili

Aquest conjunt d'albes i pollancre, situats ara per damunt del nivell de la carretera nova de Lliçà, es troba de fet en el que abans era el fons del rieral de can Gili i per sota de l'antic camí de Lliçà d'Amunt. Popularment se'l coneix com *la vernedada de can Gili* (Garcia-Pey, 1990). Aquest fet, juntament amb les referències a la font d'en Gili, ens ha de fer pensar que abans també hi havia verns en el lloc on brollava la font ara desapareguda.

Els arbres formen un conjunt magnífic i esplendorós que per sort no ha sofert cap ànsia d'ordenació urbanística ni de jardineria urbana.

Comprèn una cinquantena d'albes i poc més de quinze pollancre, a més d'alguns plàtans (*Platanus híbrida*) i una alzina. Aquesta formació arbòria és el que ens resta a Granollers de les albardes i les pollancredes que resseguien el traçat de rieres i torrents.

Albarda de can Gili. El port d'aquests arbres és considerable i molts sobrepassen els 170 centímetres de perímetre. S'ha calculat el valor de tres exemplars de 195, 185 i 172 centímetres, respectivament. Se'ls ha donat sempre els valors màxims en tots els índexs (0,5 per als intrínsecs i 0,25 per als extrínsecs), menys la representativitat i la raresa (0,15), si es considera cada arbre en el conjunt.

Fotografia: Toni Arrizabalaga/MDG-CCNN.

CEDRE, *Cedrus atlantica*, de can Bassa

Aquest cedre ens dóna la benvinguda a l'entrada de la ciutat. Destaca en l'horitzó per la seva forma i la seva altura.

El cedre, juntament amb un magnífic exemplar de magnolier, va sobreviure a la urbanització per a la construcció de les naus de la firma Mercedes-Benz. El magnolier va desaparèixer d'un dia per l'altre, sense deixar rastre, per iniciativa d'alguna autoritat de carreteres. El cedre es va salvar per la seva situació: un metre més separat de l'asfalt.

Aquest arbre, que per la seva gran alçària és visible des de molt lluny i forma part del paisatge de la carretera del Masnou, ha esdevingut una fita utilitzada pels veïns i els comerciants de la zona com a punt de referència per als que no són de Granollers.

POLLANCRE, *Populus nigra*, de la riera Carbonell

Aquest pollancre, de la varietat autòctona de pollancre, està situat a la riba esquerra de la riera de Carbonell o de Corró, en el terme de Granollers. Situat en el marge de la riera, l'arbre s'hi inclina per damunt. Recentment ha estat mutilat per a passar-hi cable elèctric. Aquest arbre tan humil és un exemple, però, de la raresa que caracteritza aquests exemplars, arran de la substitució de les formes híbrides i de la destrucció dels conjunts arboris de les rieres. També és exemple del que ens queda de les vernedes i les pollancredes que resse-

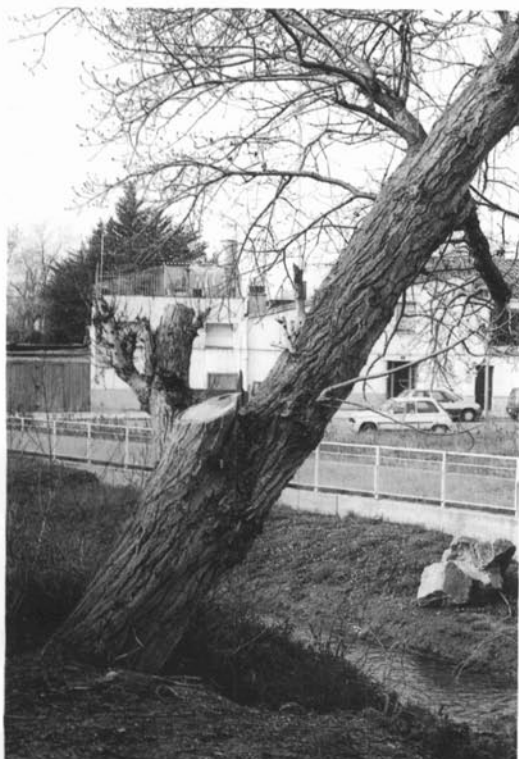
Pollancre de la riera de Carbonell.

El perímetre és de 240 cm.

S'han considerat uns valors més aviat baixos (0,3 per als intrínsecs i 0,15 per als extrínsecs).

Abaix: detall del tronc.

Fotografies: Toni Arrizabalaga/MDG-CCNN.

guien aquesta riera i que encara podem observar avui en els termes de les Franqueses i de Samalús. No podem passar per alt que la riera de Carbonell, incorporada al paisatge urbà per mitjà d'un futur parc, permetria gaudir d'una verneda i d'una albareda: un lloc frescal on cercar refugi a l'estiu, com feien els nostres avis.

ALZINA, *Quercus ilex*, de can Magre, Santa Eulàlia de Ronçana

La urbanització del polígon industrial de can Magre a Santa Eulàlia de Ronçana provocà la desaparició d'alguns arbres centenaris, entre els quals aquesta alzina. Com en altres casos simi-

lars, la preocupació d'alguns veïns per la protecció d'aquests arbres causà l'acceleració dels treballs, que en poques hores en van fer desaparèixer tot rastre, malgrat que uns moments abans encara estaven empeus, com es pot veure en el document fotogràfic.

Quan un arbre com aquest està immers en un procés urbanitzador i les persones que n'assumeixen la responsabilitat no tenen ni la sensibilitat ni la imaginació suficient per a cercar una solució raonada que permeti, com és possible en molts casos, la convivència dels interessos econòmics amb l'interès social i l'ambiental, ens veiem malauradament abocats en aquest final.

Alzina de can Magre, de Santa Eulàlia. El valor calculat per a aquesta alzina s'ha fet a partir d'un perímetre de 345 cm (diàmetre de 110 cm per comparació amb altres elements que apareixen a les fotografies del dia en què es va tallar). Els valors intrínsecs són màxims (0,5), però es fa un càlcul a la baixa en els valors extrínsecs, per la seva situació en el moment anterior a la urbanització, o sigui, quan l'arbre estava en un ambient rural (0,15 per a tots, menys 0,05 per al de situació). Amb tot, el seu valor és de quasi divuit milions de pessetes. No cal més comentaris. Fotografia: Joan Cabot.

Alzina de can Magre, de Santa Eulàlia, en el moment de ser tallada i carregada.

Fotografia: Pere Cabot.

A MANERA DE CONCLUSIÓ

La catalogació dels arbres i de les arbredes d'interès local, amb l'aplicació de la norma Granada, ens permet sentar les bases de la protecció d'aquest patrimoni natural. El nomenament d'arbres i d'arbredes d'interès local i comarcal permet als ajuntaments i

als consells comarcals, així com a la propietat privada, protegir-los per llei. Aquesta protecció permet també limitar, tot i que de manera feble, usos urbanístics en un futur immediat; o, si més no, permet la confrontació dels diferents interessos que estan en joc abans que els fets consumats facin impossible el diàleg.

BIBLIOGRAFIA

Catàleg d'arbres d'interès local. Fitxes tècniques (1993). Institut Municipal de Parcs i Jardins, Ajuntament de Barcelona.

Garcia-Pey, E. (1990): *Recull onomàstic de Granollers: Motius, topònims, nomenclatura*. Estudis de Granollers i del Vallès Oriental, núm. 3. Granollers.

López Arce, M.A. i Alamo, C., (1975): "El cálculo de indemnizaciones derivadas de la pérdida de árboles ornamentales". *Bol. Estación Central de Ecología*, núm. 4 (7), pàg. 3-19. ICONA, Madrid.

Método de valoración del arbolado ornamental. Norma Granada. (1990). Asociación Española de Parques y Jardines Públicos, ed. Raíces, Madrid.

Saurí, A., (1993): *VALARB. Valoració de l'arbrat ornamental "Norma Granada"*. Soft/Verd scp. Mataró.

RESULTAT DE LES VALORACIONS EFECTUADES*

ALZINA	C/ de Murillo	14.668.200'-PTA
LLEDONER	C/ de J. Corbella	8.295.600'-PTA
ALBA (195 cm)	can Gili	2.027.760'-PTA
ALBA (185 cm)	can Gili	1.893.120'-PTA
ALBA (170 cm)	can Gili	1.676.880'-PTA
POLLANCRE	riera Carbonell	1.830.000'-PTA
CEDRE	can Bassa	6.269.600'-PTA
ALZINA	can Magre	17.928.000'-PTA

* Valoració segons Saurí (1993): VALARB

AGRAÏMENTS

Voldríem agrair a Albert Marjanedas, redactor del primer catàleg d'arbres d'interès local de Barcelona i membre de l'Institut Botànic de Barcelona, el seu ajut en facilitar-nos documentació, la seva lectura del text i els suggeriments que ha fet a aquest article. A Enric Torrent i a Joan i Pere Cabot agraiem la informació i les fotografies facilitades de l'alzina de Can Magre.